

Recenzii

înțelege cercetarea! Grija și preocuparea de Dumnezeu față de făptura Lui se vădesc în crucea pe care i-o hărăzește, prin care omul devine ținta proniei dumnezeiești. Dacă omul primește de bunăvoie această cruce, atunci el se face prieten al crucii, pildă și semn pentru cei din generația sa. Însă care este acea putere dinlăuntru omului ce-i îngăduie să devină ținta cercetării dumnezeiești? Principiul ipostatic este însușirea pe care Dumnezeu ne-a dăruit-o atunci când ne-a zidit după chipul și asemănarea Lui, ca să putem primi creșterea lui Dumnezeu. El este putința omului de a se deschide cercetării harului dumnezeiesc și de a păstra înlăuntru său urmele acestui har. Principiul personal este „locul din inima adâncă a omului unde se arată lumina cea nezidită a Feței Domnului și unde Dumnezeu vorbește cu omul. Dacă nu am avea în noi măcar o fărâmă din asemănarea cu Dumnezeu, nu am putea ști nimic despre El; însă Domnul ne-a zidit în așa fel încât să-L putem cunoaște și să putem păstra urmele prezenței Sale. Atunci când ne luăm crucea, care este pecetea chipului Său asupra noastră, Domnul revarsă peste ea energiile Sale, astfel încât aceste urme se întipăresc pentru totdeauna înlăuntru nostru” (Introducere, p. 7-8). Și încheie cu o afirmație a Părintelui Arhimandrit Sofronie (*Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, București, 2005, p. 383): „În felul acesta putem ajunge la asemănarea nestrămutată cu El și putem spune și noi în numele Lui: Acum, Hristoase al meu, în Tine și cu Tine-și eu sunt”.

Pentru a identifica fundamentele unei astfel de teologii, Părintele Zaharia Zaharou, beneficiind de traducerea plină de sens a Maicilor Porfirie și Tecla, ne propune adâncirea unor subiecte și teme: *Dumnezeul părinților noștri* („Eu sunt cel ce Sunt”: Descoperirea Persoanei lui Hristos în viața Părintelui Sofronie (p. 23-50), Persoana- rodul contemplării luminii nezidite (p. 51-70), Chipul persoanei la Sfântul Siluan (p. 71-92); *Hristos, Părintele veacului ce va să fie* (Teologia ca stare duhovnicească (p. 93-114); Principiul ipostatic- un dar unic al Dumnezeului și Ziditorului nostru Cel în Treime (p. 115-136); Modelul ipostatic de ființare în viața și slujirea Părintelui Sofronie (p. 137-155); *Cunoscutele mi-ai făcut mie căile vieții* (Calea devenirii întru persoană (p. 157-181); Împlinirea omului ca persoană prin nevoința ascultării (p. 182-204); Numele dumnezeiesc și rugăciunea ipostatică (p. 205-220); Lacrimile – tămăduirea persoanei (p. 221-236). *Epilogul*- Despre principiul persoanei (p. 238-256) sintetizează întreaga construcție de argumentare într-un interviu cu Părintele Zaharia, reiterând caracterul catehetic și pastoral al unei astfel de lucrări.

Pr. Conf. Dr. Constantin Necula

Aa.Vv. (a cura di Giuseppe Alcamo), *Far Toccare Dio. La narazione nella catechesi*, Paoline Editoriale Libri, Milano, 2016, 201 p.

Un colectiv de specialiști în catehética specială, coordonați de Giuseppe Alcamo, propun un demers de epistemologie catehetică. Să-l faci pe aproapele tău să atingă pe Dumnezeu pe calea narațiunii aplicate în cateheză. Autorii, alcătuiind o diversitate de profiluri catehetice și pastorale, plecând de la perspectiva personală ne ajută să descoperim în ce mod narațiunea, expunerea narativă a conținuturilor de credință, se îmbunătățește prin conținuturi

Recenzii

coerente și în ce mod oferă oportunitatea, celui ce povestește Evanghelia, să personalizeze narațiunea așa după cum au făcut-o și Apostolii ori mărturisitorii credinței, mărturisind cu entuziasm și curaj credința lor în Hristos, Unicul Domn. Povestirea în sine, cea evanghelică în primul rând, ajută celor ce ascultă să se lase surprinși de ceea ce este narat și, mai mult, de cel care vorbește, care, în ethosul Evangheliei, este Însuși Hristos. Prezența tainică a acestui Narator, incisiv și determinant, nu conferă narațiunii catehetică numai exigență teologică ci și un contur de viață prin care propovăduitorul se restaurează ca ucenic, discipol activ. Dacă a povesti conținuturile de credință te aseamănă cu cel care povestește iubirea (*Introducere*, p. 10-11) experiența acestui mod personal de a iubi, real și exigent, dezvoltă una dintre trăsăturile cele mai importante ale catehezei: înțelegerea ei în iubire.

Pe rând specialiștii își prezintă opțiunile. Giuseppe Alcalmo prezintă tema *Catehezele pentru a educa în credință o împletire a istoriilor: biblică-eclesială- personală* (p. 17-45) analizând identitatea credinței și construirea catehezei narative. Cosimo Scordato propune o analiză asupra *Statutului epistemologic al teologiei narative* (p. 47-77) pornind de la cercetarea teologiei narative prezentată în multitudine de moduri cu specială privire pe o exigență deasă ori eludată: diferența între a ignora textul și nararea lui după regulile narării obiective. Cea din urmă duce la dezvoltarea unei teologii narative dinamice, fluente și dătătoare de ton în propovăduire. Massimo Naro – specialist în hermeneutică interculturală – vorbește despre *Un soi de contagiune: contactul relațional pentru a comunica cine este Dumnezeu* (p. 79-107), propunând câteva puncte de reper: adevărul ca un fapt extatic, paradoxul din „paradosis”, orice contagiune presupune o cură de vindecare, pedagogia critică: atingerea și viziunea, un singur semn pentru toți- analiza dialogicului ca formă de comunicare. Carmelo Torcivia – unii dintre cei mai amplii autori de pastorală catehumenală europeni- propune un text legat de *Pastorală care contribuie la dezvoltarea Tradiției* (p. 109-137) pornind de la relația dintre revelație – Cuvântul lui Dumnezeu și situarea lui în tensiunea dintre Tradiție și Sfânta Scriptură situând cateheza și pastorală în dimensiunea lor dinamică, legată de Tradiție. Daniela Scialabba- doctorandă, membră a colectivului care editează *Historical and Theological Lexicon of Septuagint* (editat la Tubingen), propune tema *Transmiterea credinței în Israelul Antic* (p. 139-167) pornind de la untext din Deuteronom (26.5) care inspiră caracterul dinamic, la modul mișcării geografice și spirituale, legat de educația în Israelul antic. Analiza vizează modul de educație, apariția procesului de transmitere a credinței în diferite cărți ale Vechiului Testament, modul de educație religioasă în sânul familiei (rolul tatălui și al mamei după texte romane). Concluzia ei ne avertizează și pe noi: cheia transmiterii credinței din generație în generație nu presupune numai capacitatea de a cunoaște și a mărturisi în viața concretă cele dobândite prin educație, ci și, deloc în ultimul rând, capacitatea de a ști și a vrea să asculte persoana ce o ai dinainte. Ultimul text al volumului, propus de Gabriele Tornambe – un francez cu studii liturgice la Palermo și Institutul Catolic din Paris – propune tema: „În noaptea întru care a fost vândut...” – *De la memorie la memorial* (p. 168-198) insistând asupra narațiunii euharistice, narațiune în dialog. Face o serie de precizări asupra termenului memorial, identificând, pe text liturgic catolic desigur, relația între anamneză-memorial sacramental-an liturgic și relația acestora cu anamneză-memorial legată de omilie. Un capitol special ține de capacitatea anamnetică a artelor. Întreaga lucrare incită la o cercetare amplă, se-

Recenzii

rioasă, asupra comunicării textului sacru și al difuzării sale pastorale. Tematica abordată și soluțiile practice, în ciuda unei alonje mai ales profesionale a autorilor, universalitatea construcției argumentului legat de pedagogia pastorală – în ciuda faptului că autorii sunt legați de Facultatea de Teologie din Palermo, contactul lor pastoral cu o populație multi-etnică și multiculturală oferă linii de interes în cercetare, care merită înregistrate și de specialistul român.

Pr. Conf. Dr. Constantin Necula

Pr. Prof. Dr. Aurel Pavel, *Reflecții critice asupra misiunii creștine*, Editura Andreiana, Sibiu, 2014, ISBN 978-606-8602-16-5

Autorul, decan al Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” – Sibiu, autor al mai multor lucrări și studii de Misiologie și Ecumenism, postulează, de la începutul cărții, necesitatea unei cercetări teologice autentice, prin actualizarea, valorificarea marilor teme ale teologiei și prin ancorarea lor permanentă în dinamismul și specificul fiecărei etape istorice. Pe lângă promovarea acelorasi valori veșnice, celor implicați în slujirea teologică li se cere să contribuie la exprimarea acestora „într-un mod cât mai actual și accesibil pentru contemporani, în așa fel încât cuvintele să devină duh” (p. 8).

Volumul cuprinde 16 articole publicate între anii 2007-2014, în limba română și în limba engleză (v. articolele *Contribuția arhiepiscopului Anastasios Yannoulatos la dezvoltarea teologiei misionare ortodoxe și Ecumenismul în cadrul Facultăților de Teologie Ortodoxă din România*), două dintre acestea au apărut în *Revista Teologică*, unul a fost susținut la Congresul Internațional de Teologie „Receptarea operei Părintelui Dumitru Stăniloae”, București, octombrie 2013 (*Părintele Dumitru Stăniloae – principii teologice și misionare pentru dialogul intercreștin*), altul a fost prezentat la Simpozionul Național „Teologie și mistică în opera Sfântului Chiril al Alexandriei” (*Despre bărbăția în Hristos*, „Noul Adam”, la *Sfântului Chiril al Alexandriei*), un alt articol, *Închinare versus protest(antism)*, reprezintă prefața la traducerea în limba română a cărții *Calea de la protestantism (2010)* a lui Clark Carlton, iar celelalte unsprezece articole au fost publicate în diferite volume.

Din punct de vedere tematic, articolele abordează aspecte care derivă din misiunea externă, dar și din misiunea internă a Bisericii Ortodoxe, aflate în complementaritate. Astfel, două dintre articole, *Definirea ecumenismului în viziunea Pr. Prof. Dr. Ilie Moldovan* (p. 22-33) și *Ecumenismul în cadrul Facultăților de Teologie Ortodoxă din România* (p. 270-281), delimitează noțiunea de „**ecumenism**”, accentuând necesitatea deschiderii misiunii ortodoxe spre lume și redescoperirea valorilor Ortodoxiei (p. 25), dar și unitatea de credință în integritatea învățaturii apostolice. Autorul prezintă cele trei caracteristici ale sinergismului divino-uman în viziunea părintelui Ilie Moldovan, ca perspectivă corectă a unității creștine în sens ortodox, dar și cei patru factori de divergență în realizarea unirii depline a Bisericilor angrenate în mișcarea ecumenică: legalismul, nominalismul ecleziastic, iluminismul gnostic și simbolismul, (p. 28-29). Ortodoxia reprezintă un reper important: „Ca păstrătoare a adevărului revelat, întreg și neștirbit, Ortodoxia are datoria de a se im-